

Europos regionų komiteto nuomonė – Prekybos paslaugomis susitarimo (TISA) vietos ir regionų matmuo

(2016/C 051/08)

Pranešėjas: Helmuth MARKOV (DE/PES) Brandenburgo žemės teisingumo, Europos reikalų ir vartotojų apsaugos ministras

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

Ižanginės pastabos

1. prekybos paslaugomis susitarimas (TISA, angl. *Trade in Services Agreement*) yra prekybos susitarimas, dėl kurio nuo 2013 m. pradžios derasi Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) narės (dabar 51)⁽¹⁾, įskaitant ES;
2. derybų šalys siekia prekybos paslaugomis liberalizavimo, nes jos yra svarbi pasaulio ekonomikos dalis. ES apie 68 % darbuotojų dirba paslaugų sektoriuje, 10 mln. darbo vietų Europos Sąjungoje priklauso nuo paslaugų eksporto. Prekybos paslaugomis liberalizavimas visų pirma suprantamas kaip kliūčių paslaugų teikėjams, norintiems teikti paslaugas kitose šalyse, šalinimas;
3. nors derybos dėl prekybos paslaugomis susitarimo vyksta ne PPO, TISA ketinama suderinti su Bendruoju susitarimu dėl prekybos paslaugomis (GATS), kad vėliau įstosiančias PPO nares būtų galima įtraukti į daugiašalį susitarimą;

Bendrosios pastabos

4. Regionų komitetas (RK) dar 2003 m. liepos 3 d. priimtoje savo nuomonėje dėl PPO derybų dėl GATS pažymėjo, kad derybos dėl prekybos paslaugomis, atsižvelgiant į regionų ekonominius interesus (palankesniu patekimu į ES nepriklausančių šalių rinkas suinteresuotos jų teritorijoje įsikūrusios įmonės ir ypač MVĮ) ir vietos bei regionų valdžios institucijų, kurios dažniausiai reglamentuoja paslaugų teikimą arba tam tikrais atvejais pačios jas teikia, interesus, yra labai svarbios, ir kartu atkreipė dėmesį į tai, kad regionų ir savivaldybių įmonėms, dėl jų sąsajų su savo teritorija, bus neįmanoma taikyti abipusio patekimo į rinką principo;
5. šis požiūris taikytinas ir deryboms dėl TISA, kaip ir teiginys, kad viešųjų paslaugų teikimas grindžiamas vietos ir regionų valdžios institucijų taip suvokiamomis savo užduotimis ir išpareigojimais savo piliečiams, todėl reikia ir ateityje užtikrinti demokratinę priežiūrą, tęstinumą, prieinamumą ir kokybę;
6. palankiai vertina Europos Parlamento ataskaitos dėl rekomendacijų Komisijai dėl TISA derybų projekte išdėstyta bendrą požiūrį, kad TISA derybose būtina užtikrinti materialinę naudą vartotojams ir reikia leisti derybose dalyvauti suinteresuotosioms šalims, siekiant ateityje palengvinti daugiašališkumą, todėl „viešosios ir kultūros paslaugos, pagrindinės teisės į duomenų privatumą ir sąžiningos darbo sąlygos, taip pat teisė reguliuoti nėra derybų dalykas ir jos turi būti aiškiai išbrauktos iš susitarimo“. Taip pat palankiai vertina tai, kad ataskaitos projekte pateikiama daug nuorodų į TISA derybų vietos ir regionų matmenį;
7. RK pabrėžia, kad ES derybų įgaliojimai dėl TISA apima tik nuostatas dėl užsienio paslaugų teikėjų patekimo į rinką ir jų nediskriminavimo, tačiau ne ES, atskirų valstybių narių ir jų valdžios institucijų teisę pačioms reglamentuoti paslaugas;

⁽¹⁾ Šiuo metu dėl TISA derasi šios narės: Australija, Čilė, Kosta Rika, Honkongas, Islandija, Izraelis, Japonija, Kanada, Kolumbija, Lichtenšteinas, Mauricijus, Meksika, Naujoji Zelandija, Norvegija, Pakistanas, Panama, Paragvajus, Peru, Šveicarija, Pietų Korėja, Taivanas, Turkija, Urugvajus, JAV ir 28 ES valstybės narės.

Bendrosios rekomendacijos

8. pripažįsta, kad paslaugos yra labai svarbi pasaulio ir Europos ekonomikos dalis ir kad labiau liberalizavus prekybą paslaugomis remiantis TISA, įvairios šalys pirmiausia gali tikėtis visokeriopos ekonominės naudos privačiajame sektoriuje;
9. remia vykstančias diskusijas dėl TISA ir pabrėžia būtinybę rasti pusiausvyrą tarp derybų šalims laikytis būtino konfidencialumo vykstant deryboms ir nuolat reikalingo skaidrumo, siekiant užtikrinti, kad bus galima pasiekti teisėtus rezultatus dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams; atkreipia dėmesį į įprastą PPO praktiką suteikiant visuomenei galimybę susipažinti su derybų dokumentais ir tikisi, kad ši praktika bus tęsiama ir TISA atveju;
10. palankiai vertina Europos Komisijos pastangas užtikrinti didesnę derybų skaidrumą, tačiau pabrėžia, jog nepaisant to, kad Europos Komisija leido viešai susipažinti su derybų įgaliojimais, vietos ir regionų atstovai, kuriems Europos lygmeniu atstovauja RK, turi būti pakviesti dalyvauti Europos Komisijos dialoguose prasidėjus derybų raundams ir jiems baigiantis;
11. pritaria tam, kad Europos Komisijai skirtuose derybiniuose nurodymuose dėl susitarimo numatyta: „Susitarime turi būti patvirtinta ES bei jos valstybių narių teisė reglamentuoti ir nustatyti naujas taisykles dėl paslaugų teikimo jų teritorijose siekiant viešosios politikos tikslų“;
12. viešųjų paslaugų klausimu patvirtina, kad derybiniuose nurodymuose dėl susitarimo pateikta nuoroda į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 ir 106 straipsnius ir Protokolą (Nr. 26) dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų yra svarbi ir primygtinai ragina be išlygų gerbti vietos ir regionų lygmens savarankiškumą, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 dalyje; tačiau kartu apgailestauja, kad šiuo metu vykstant ES deryboms dėl prekybos susitarimų (išsamus ekonomikos ir prekybos susitarimas, Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimas, prekybos paslaugomis susitarimas) visuotinės svarbos paslaugų srityje vartojamos skirtingos sąvokos;
13. pabrėžia, kad derybos dėl TISA neapima paslaugų privatizavimo klausimo;
14. pabrėžia, kad būtina rinkti išsamius ir palyginamus duomenis apie TISA nuostatų poveikį vietos ir regionų lygmeniu ir remiantis šiais duomenimis ir poveikio vertinimu atitinkamai atnaujinti statistinius duomenis ir ekonomines prognozes;
15. nuogaustauja, kad ES derybiniuose nurodymuose numatytas poveikio tvarumui įvertinimas ⁽²⁾ dar nebaigtas. ragina atliekant šį vertinimą (teritorinio poveikio vertinimą) apsvarstyti TISA poveikį teritorinei sanglaudai;
16. pabrėžia SESV 11 straipsnyje numatytą įpareigojimą, pagal kurį ES užsienio prekybos politikoje būtina atsižvelgti į aplinkos apsaugos reikalavimus, ypač siekiant skatinti tvarų vystymąsi.
17. vykstant deryboms dėl TISA atkreipia Europos Komisijos dėmesį į konkrečius regionų ir vietos lygmens interesus. Šis uždavinys taptų dar svarbesnis, jei, remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nuomone dėl ES ir Singapūro laisvosios prekybos susitarimo, būtų patvirtinta, kad TISA yra būdingos mišraus prekybos susitarimo, kurį įvairiose valstybėse narėse turėtų ratifikuoti regionams atstovaujantys rūmai, ypatybės;
18. atkreipia dėmesį į tai, kad remiantis SESV 3 straipsnio 1 dalimi bendra prekybos politika yra neatsiejama sritis, kurioje Sąjunga turi išimtinę kompetenciją. Vis dėlto, atsižvelgiant į subsidiarumo principą, dar ankstyvame derybų dėl prekybos etape reikia išsiaiškinti kompetencijos pasidalijimą tais atvejais, kai šios derybos daro poveikį valstybių narių kompetencijos sritims;

⁽²⁾ Žr. 10 punktą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6891-2013-ADD-1-DCL-1/lt/pdf>

Raginimai

19. diskriminacijos klausimu RK pritaria požiūriui, kad būtų tikslinga sudaryti neigiamą sričių, kurioms susitarimas nebus taikomas, sąrašą tuo tarpu teigiamu sąrašu, jame išvardijant sritis, kurioms TISA bus taikomas, būtų remiamasi sprendžiant patekimo į rinkas klausimą.
20. mano, kad nors duomenims grindžiamos strategijos yra itin svarbios verslui ir augimui, jos turėtų būti taikomos tik tada, kai nepažeidžiama piliečių teisė į tinkamą privatumo apsaugą (t. y. besąlygišką išsamios asmens duomenų apsaugos užtikrinimą); todėl primygtinai ragina numatyti besąlygišką bendrą nukrypti leidžiančią nuostatą priemonėms, skirtoms privatumo apsaugai apdorojant ir perduodant asmens duomenis ir asmeninių įrašų bei sąskaitų konfidencialumo išsaugojimui, atsižvelgiant į GATS XIV straipsnį ir jo laikantis; be to, iš esmės atmeta susitarimo taikymą su duomenų apsauga susijusioms priemonėms, kol ES nebus įgyvendinta išsami ir dabartinį skaitmeninio lygį atitinkanti teisinė duomenų apsaugos sistema;
21. atmeta bet kokių Vyriausybės ir vietos bei regionų valdžios institucijų suverenumo apribojimą reguliavimo srityje, visų pirma tokiose srityse kaip švietimas, kultūra, teatrai, bibliotekos, muziejai ir finansai, taip pat darbuotojų sveikata ir sauga, aplinkos apsauga, duomenų apsauga, viešosiomis lėšomis finansuojamos socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos, sveikatos priežiūros įstaigų ir laboratorijų licencijavimas, atliekų šalinimo įrenginiai ir jėgainės, vartotojų apsaugos standartai, socialinės sanglaudos standartai, mokyklos ir viešosiomis lėšomis finansuojamos švietimo paslaugos bei kitos privačiomis lėšomis finansuojamos švietimo paslaugos, taip pat viešųjų pirkimų taisyklės;
22. atmeta tų pačių valdžios institucijų įmonių kryžminiam finansavimui taikomus apribojimus, kurie viršija Sąjungos ir valstybių narių teisės aktais nustatytus apribojimus;
23. ragina priimti nuostatą dėl peržiūros tuo atveju, jei susitarimas bus peržiūrimas, kad bet kuriuo metu būtų galima atšaukti sprendimus dėl tam tikros paslaugos liberalizavimo;
24. nepitaria sprendimui įtraukti sąlygas, įpareigojančias valdžios institucijas išsaugoti iki susitarimo sudarymo pasiektą liberalizavimo statusą (neveikimo išlyga), draudžiančias liberalizuotas paslaugas grąžinti viešajam sektoriui (negrįžtamumo išlyga) ir pagal kurias bet kuri nauja paslauga automatiškai ir visiškai liberalizuojama (ateities užtikrinimo išlyga);
25. mano, kad TISA susitarimu turėtų būti nustatomi tik būtinausi standartai ir neapribojama teisė taikyti griežtesnius standartus;
26. ragina į TISA įtraukti socialinių skyrių, kuriame, remiantis atitinkamomis Tarptautinės darbo organizacijos konvencijomis, būtų nustatyti apsaugos standartai socialinėje srityje, visų pirma darbo standartai, kartu užtikrinant, kad šio skyriaus įtraukimas netrukdytų užtikrinti TISA daugiašališkumą;
27. primygtinai ragina užtikrinti, kad esant skirtingiems standartams būtų taikomas paskirties šalies principas, ypač ketvirtajame režime (laisvas laikinų paslaugų teikėjų ir bendrovės viduje komandiruojamų darbuotojų judėjimas), siekiant išsaugoti priimančiosios šalies kvalifikacinius reikalavimus darbuotojams ir darbo bei kolektyvinių sutarčių teisę; negali būti piktnaudžiaujama laisvu laikinų paslaugų teikėjų ir bendrovės viduje komandiruojamų darbuotojų judėjimu siekiant neleisti streikuoti ar apeiti galiojančią kolektyvinių sutarčių teisę (laikinais įdarbinant darbuotojus);
28. ragina derybų tekste visapusiškai pripažinti Europos, nacionalinių, regionų ir vietos valdžios institucijų reglamentavimo teisę viešojo intereso tikslais („teisę reguliuoti“) ir mano, kad dėl bendradarbiavimo reguliavimo srityje negali jokių lygmeniu nukentėti demokratiniai teisės aktai ar reglamentai, arba sulėtėti jų formavimo procesas;
29. primygtinai ragina, kad TISA būtų numatyta galimybė kreiptis į teismą, siekiant patikrinti, kaip laikomasi žmogaus teisių prekybos paslaugomis srityje;
30. ragina užtikrinti, kad teisinius ginčus dėl šio susitarimo laikymosi spęstų teismai atsakovo ar atsakovų buveinės vietoje, šios šalies kalba ir remdamiesi šalyje galiojančiais teisės aktais; be to, turi būti numatyta galimybė bylą peržiūrėti; reikėtų numatyti valstybių ginčų sprendimo procedūrą kokia šiuo metu taikoma PPO lygmeniu; šiame susitarime netikslinga numatyti investuotojų ir valstybių ginčių sprendimo mechanizmą;

31. siūlo apsvaistyti galimybę įtraukti nuostatas dėl vartotojų apsaugos internete, visų pirma nuo nesąžiningos verslo veiklos, taip pat dėl specialių vartotojų sandoriams taikomų teritorinės jurisdikcijos taisyklių, ir užtikrinti paprastesnę prieigą prie informacijos, susijusios su mažmeniniu tarifu naudojantis tarptinkliniu ryšiu, sekant reglamento „Briuselis I“ pavyzdžiu;
32. tikisi, kad bus užtikrinta universalioji paslauga, kad, be kita ko, piliečiai, gyvenantys atokiuose regionuose, pasienio regionuose, salose, kalnuotose vietovėse ir pan., gautų tokios pat kokybės paslaugas ir kad jiems nereikėtų už tai mokėti daugiau nei miestų aglomeracijų gyventojams;
33. atmeta vietos ir regionų žemės naudojimo taisyklių ir regionų plėtros bei statybos planų priskyrimą netarifinėms prekybos kliūtims;
34. palankiai vertina tai, kad audiovizualinės paslaugos neįtrauktos į derybas, tačiau apgailestauja, kad tokia pati nuostata netaikoma kultūros paslaugoms; todėl yra susirūpinęs, kad sunku išskirti kultūros paslaugas, ir primygtinai ragina užtikrinti vietos ir regionų kalbų įvairovės ir kultūrinių ypatumų išsaugojimą, visų pirma atsižvelgiant į mažumų interesus, taip pat autorių teises ir intelektinę nuosavybę;
35. visiškai nepritaria finansinių paslaugų srities įpareigojimams, kurie prieštarauja ES galiojančioms finansų rinkų ir produktų reguliavimo priemonėms;
36. laukia antrosios viešos konsultacijos dėl prekybos paslaugomis susitarimo ir primygtinai ragina Europos Komisiją, atliekant susitarime išdėstytų nuostatų baigiamąjį vertinimą, atsižvelgti į šios ir ankstesnės konsultacijos rezultatus;
37. ragina, kad derybos dėl TISA būtų atviros; tai sudarytų galimybę jose dalyvauti to norinčioms besivystančioms ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims;
38. pabrėžia būtinybę taikyti daugiašalį požiūrį pasaulyje, kuriame tarpusavio ryšiai tampa vis glaudesni ir
39. primygtinai ragina derėtis dėl prekybos taisyklių, kurios skatintų tiek sąžiningą ir teisingą prekybą, tiek ir tvarų vystymąsi, todėl palankiai vertina tai, kad Europos Komisija savo prekybos strategijoje pranešė, kad Europos prekybos politika turėtų būti suderinta su 2030 m. tvaraus vystymosi darbotvarke;

Briuselis, 2015 m. gruodžio 4 d.

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*

Markku MARKKULA